

«Jeg følte en plikt til å vende hjem.»

SØR-SUDAN: Han var tidligere barne-soldat, og fikk et nytt liv i Australia. Men Agel Machar dro tilbake til Sør-Sudan – landet som nå er på randen av kollaps.

■ ÅSNE GULLIKSTAD
■ FRØYDIS FALCH URBYE (FOTO)

– Det slo meg aldri at jeg ikke skulle tilbake, sier Agel Machar.

Han kunne blitt i Australia. Der fikk han asyl, universitetsutdannelse, tilbud om jobb og hadde hus like ved stranden. Men i dag er Machar tilbake i verdens nyeste land, som igjen rives opp av væpnet konflikt, og er midt oppi en av de verste humanitære katastrofene i verden.

Et eget land

– Jeg har mitt eget land nå, sier Machar i dokumentarfilmen «We were rebels», som er en av filmene under den pågående «Film fra Sør»-festivalen i Oslo.

I filmen, som er regissert av tyske Florian Schewe, følges Machar fra Sør-Sudan ble et selvstendig land i 2011 til slutten av 2013, da en ny væpnet konflikt brøt ut. Machar hadde vendt tilbake et par år før selvstendigheten. Han ville være med på å bygge opp det nye landet.

Schewe var opprinnelig i Sør-Sudan for å lage kortfilmer om landets vei til selvstendighet, blant disse var en film om landslaget i basketball, som Machar spilte på.

– Men vi ville gjerne lage en film med Machars historie, forteller Florian Schewe.

Det var ingen enkel sak for regissør Florian Schewe å overtale Machar til å bli med på en dokumentarfilm, men Machar ble fornøyd med resultatet.

– Det er min livshistorie, men også historien om Sør-Sudan, sier Machar.

Liten gutt, stort våpen

Kampen om selvstendighet fra Sudan preget Sør-Sudan i flere tiår. Agel Machars generasjon vokste opp med krig.

Selv var han bare 7–8 år da han i 1986 kom til en leir i Etiopia, hvor han etter hvert skulle få militær trening. Han ble trent som soldat for den sørsudanske frigjøringshæren SPLA – opprørerne.

Våpenet, et AK-47, var for tungt å holde for den lille gutten når han sto oppreist. Han måtte støtte det på kneet, sittende. I filmen forteller han hvordan de ble drevet hardt i opptreningen: «Kom deg ned! Ti pushups!» ropte lederne til de unge guttene.

• **HVEM:** Agel Machar og Florian Schewe.

• **HVA:** Står bak filmen «We were rebels», en av filmene i Film fra sør-festivalen.

intervjuet

– At vi dro til leiren var mine foreldres valg. Å dra fra landsbyene der de sivile bodde til en slik leir, og få militær opptrening var den beste måten for oss å beskytte oss på, så vi ikke var så sårbare i krigen, sier Machar.

Var fryktløs

I 1991 falt den etiopiske regjeringen som hadde støttet sørsudanerne. En ny regjering tok over, basen der Agel Machar bodde ble ødelagt og splittet. Mange flyktet tilbake til Sudan.

– Det var ingen som beskyttet oss lenger, og det ble en veldig kaotisk tid. Sudans myndigheter hadde i 1992 en stor offensiv i Sør-Sudan. Det var veldig tøft fram til 1994, da fikk kvinner og barn dra til Kakuma flyktningleir i Kenya, sier Machar.

Hvordan årene som barne-soldat påvirket han, har han først reflektert over som voksen.

– **Man slutter å være barn som barnesoldat. Men alle har det slik, så man kjenner ikke til noe annet.** Man gjør bare pliktene sine. Der og da var det faktisk litt som et eventyr for oss. Vi som var yngst var de mest fryktløse, og tok flere byer enn de eldste. De eldre var reddere enn oss, forteller Machar.

I Kenya fikk han fortsette på skolen. Han var skolefink, men hadde problemer med orden og oppførsel. Han var voldelig, hørte ikke på lærerne. Men det var noen som så at gutten hadde potensial. Han og noen andre barn ble plassert i en egen skole der han fikk oppfølging og rådgivning.

– Min mor hadde alltid presset på for at jeg burde få en god utdanning, så jeg var egentlig motivert for det, sier Machar.

Dro tilbake

Machar fikk opphold i Australia, der han tok utdannelse i mikrobiologi, og ble boende i åtte år. Men han visste alltid at han ville tilbake til Sør-Sudan.

– Jeg ville bare ha vitnemålene,

FILM: Regissør Florian Schewe har laget film om Agel Machars spesielle fortid og Sør-Sudans første steg som selvstendig land.

og så ville jeg tilbake. Jeg kommer fra en politisk bevisst familie, og var bevisst på at jeg måtte ta et ansvar for hjemlandet mitt. I Sør-Sudan er det ikke mange med høyere utdanning slik som meg, så vi må komme tilbake. Jeg følte en plikt til å komme tilbake, forteller Machar.

Etter fredsavtalen i 2005, mellom Sudans regjering og den sørsudanske frigjøringsbevegelsen, var det optimisme for Sør-Sudan. I 2011 var det endelig klart for folkeavstemning, og i juli samme år ble et nytt land dannet.

Men det tok ikke lang tid før de verste spådommene ble virkelighet. En maktkamp mellom president Salva Kiir og visepresident Riek Machar toppet seg i desember 2013. Kiir anklaget Riek Machar for kuppforsøk, og sparket ham. Det brøt ut væpnede kamper mellom en rekke grupper, blant annet langs etniske skillelinjer mellom din-kaer og nuere.

– Jeg visste at det ville skje. Det var en kamp vi måtte ha, og hvis det ikke skjedde da, ville det ha skjedd senere. Vi trenger å lære av denne konflikten, sier Machar, som selv jobbet for regjeringen under Salva Kiir, men som nå støtter Riek Machar. I august i år ble partene enige om en fredsavtale.

– Jeg er optimistisk etter denne avtalen, men jeg mener vi trenger en ny ledelse. Nå når vi har selvstendighet må vi sette nye mål. Vi trenger en ledelse som sier at dette ikke er tida for å slappe av, men å jobbe for å bygge opp landet. Som ikke slår seg til ro med at vi har fått selvstendighet, men vil videre, sier Machar, som likevel mener det vil ta lang tid.

– Etter så lang tid med krig kan man ikke vente at alle våpen stilner totalt med en gang, og det vil alltid være noen som ikke følger etter. Men når de to lederne snakker sammen, vil det likevel ha stor innvirkning, tror Agel Machar.